

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
«__» _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»
(назва магістерської програми)
на тему: «Фінансова безпека України: стан та перспективи зміцнення»

Виконавець:
студентка ФФБС
Бойченко Катерина Олександрівна

/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Курганська Елеонора Іванівна

/підпис/

Одеса – 2020

АНОТАЦІЯ

Бойченко Катерина Олександрівна

«Фінансова безпека України: стан та перспективи зміцнення»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Одеський національний економічний університет

Одеса, 2020

Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел.

У роботі розглядаються теоретико-методичні основи забезпечення фінансової безпеки держави, в тому числі її характеристики, чинники впливу та нормативно-правове забезпечення.

Досліджено підходи до оцінки рівня фінансової безпеки, її тенденції та прогнози щодо загального стану. Приділено увагу основним загрозам фінансовій безпеці.

Розглянуто світовий досвід забезпечення фінансової безпеки. Обґрунтовано шляхи забезпечення фінансової безпеки в Україні.

Ключові слова: фінансова безпека, чинники фінансової безпеки, тенденції, загрози, світовий досвід.

ANNOTATION

Boichenko Kateryna

“Financial security of Ukraine: state and prospects of strengthening”

Qualification work for a master's degree in specialty

"Finance, Banking and Insurance"

Odessa National Economics University.

Odessa, 2020

The diploma work consists of introduction, three sections, conclusions, annexes and list of sources used.

Thesis considers the theoretical and methodological foundations of financial security of the state, including its characteristics, factors of influence and regulatory support.

Approaches to assessing the level of financial security, her trends and forecasts for the general situation are studied. Attention is paid to the main threats to financial security.

The world experience of financial security is considered. Ways to ensure financial security in Ukraine are substantiated.

Key words: financial security, financial security factors, trends, threats, world experience.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I Теоретико-методичні основи забезпечення фінансової безпеки держави	9
1.1 Фінансова безпека як основа економічної безпеки держави.....	9
1.2 Чинники та характеристики фінансової безпеки держави.....	17
1.3 Нормативно-правове забезпечення фінансової безпеки держави.....	29
РОЗДІЛ II Оцінка фінансової безпеки держави	42
2.1 Основні підходи щодо оцінки рівня фінансової безпеки в Україні.....	42
2.2 Основні тенденції та прогнози щодо загального стану фінансової безпеки України.....	52
2.3 Основні ризики та загрози фінансовій безпеці України.....	83
РОЗДІЛ III Стратегічні пріоритети забезпечення фінансової безпеки	91
3.1 Світовий досвід забезпечення фінансової безпеки.....	91
3.2 Шляхи забезпечення фінансової безпеки в Україні.....	102
ВИСНОВКИ	112
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	116
ДОДАТКИ	126

ВСТУП

Актуальність теми. Умови світових глобалізаційних процесів та державних перетворень вимагають вітчизняну науку посилити теоретико-методичні основи управління фінансовою безпекою держави, суб'єктів підприємництва та фінансових інститутів. У сфері національної безпеки країни відбуваються зміни принципового характеру. Теперішній процес забезпечення безпеки повинен відбуватися не лише через запобігання загрозам, а й повинен формувати такі умови, які б стимулювали розвиток суспільства під час проведення економічних перетворень.

Фінансова безпека показує становище та готовність фінансової системи в повній мірі вчасно і надійно фінансово забезпечити потреби економічних систем держави у таких розмірах, щоб можливо було підтримати необхідний рівень її економічної безпеки. З огляду на це, потрібне забезпечення та підтримка фінансової безпеки країни, бо вона розглядається як на мікрорівні, так і на макрорівні.

Своєчасність розгляду теми підкреслюється економічними перетвореннями та системною кризою економіки України.

Загальнотеоретичні проблеми фінансової безпеки досліджували такі вітчизняні науковці, як О. Барановський, І. Білько, І. Бланк, З. Варналій, О. Власюк, В. Геєць, В. Глущенко, В. Грушко, Б. Губський, А. Єпіфанов, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, М. Камлик, Л. Кошембар, О. Ладюк, С. Лаптев, І. Михасюк, І. Мойсеєнко, В. Мунтіян, С. Ніколаюк, Д. Никифорчук, О.Новікова, Г. Пастернак-Таранушенко, А. Сухоруков, В. Шлемко, Н. Яценко та інші. У працях Т. Вахненко, О. Глущенка, М. Карліна, І.Мазур, П.Нікіфорова, Ю. Пасічника, М. Поповича, В. Предборського, Б. Пшика, Ю. Уманціва, М. Флейчук, А. Ходжаян, Л. Яструбецької приділена увага широкому колу формальних і неформальних інституційних чинників фінансової безпеки. Взаємозв'язок проблеми безпеки й розвитку фінансової системи економіки досліджували О. Береславська, В. Зимовець, М. Крупка. Формування

методологічного інструментарію дослідження проблем фінансової безпеки відображене у працях Т. Васильціва, А. Вожжова, Є. Іоніна, І.Медведевої, Ю. Харазішвілі.

Вітчизняні вчені у своїх дослідженнях розкрили фундаментальні напрями забезпечення стабільного фінансового сектору економіки та основні положення забезпечення фінансової складової економічної безпеки держави, але деяким теоретико-методичним основам державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки України приділили мало уваги, дивлячись на прикладні проблеми сьогодення, та мало уваги глибині досліджень її чинників для прогнозування й регулювання розвитку фінансової системи. Досі не висвітлено належним чином проблематику державного впливу на рівень фінансової безпеки в країні як важливої передумови розвитку економіки України. Детальнішого дослідження потребує розроблення теоретико-методичних основ і практичних рекомендацій щодо зміцнення фінансової безпеки країни в ринковому середовищі. Залишаються недостатньо розкритими напрями посилення фінансової безпеки в умовах глобалізації та євроінтеграційних процесів в Україні.

Це обумовлює важливу необхідність визначення основних правил системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки України, практичне запровадження яких сприятиме забезпеченню фінансової стійкості та підвищенню економічного розвитку, адже фінансова безпека країни має бути спланована на оздоровлення фінансової системи держави, збереження незалежності і неможливості захоплення національного господарства іноземним капіталом.

За дослідження проблем, які пов'язані з фінансовою безпекою, лауреатами Нобелівської премії з економіки стали такі зарубіжні науковці: Г. Беккер, Д. Канеман, В. Сміт – за пояснення фінансової поведінки індивідів за різних умов, Р. Коуз, Д. Норт, Р. Фогель – за дослідження інституційних чинників фінансової поведінки економічних суб'єктів, Дж. Акерлоф, В. Вікрі, Дж. Міррліс, М. Спенс, Дж. Стігліц – за аналіз конфлікту інтересів у контексті проблеми

асиметричної інформації, Р. Ауман, Р. Зелтен, Дж. Неш, Дж. Харсаньї, Т. Шеллінг – за дослідження конфлікту й кооперації з використанням математичного апарату теорії ігор. Зарубіжні вчені, які займались дослідженням функціонування нелегальних фінансових систем і державну політику щодо них є: А. Бекряшев, Н. Бекряшева, В. Ваханія, Г. Глонті, Г. Дімітріаді, Р. Кутаков, В. Лавров, П. Ланд, Ю. Латов, С. Лаурейн, Є. Логінов, Ч. Маккей, Н. Пассас, Е. Сазерленд, Г. Сатре, С. Хантінгтон, Ф. Шнейдер та інші.

До зарубіжних учених, які досліджували функціонування нелегальних фінансових систем і державну політику щодо цих систем належать: А. Бекряшев, Н. Бекряшева, В. Ваханія, Г. Глонті, Г. Дімітріаді, Р. Кутаков, В. Лавров, П. Ланд, Ю. Латов, С. Лаурейн, Є. Логінов, Ч. Маккей, Н. Пассас, Е. Сазерленд, Г. Сатре, С. Хантінгтон, Ф. Шнейдер та інші.

Важливою необхідністю є відзначення наявності дослідження проблем фінансової безпеки як на рівні національної економіки, так і на рівні суб'єктів господарювання, адже небезпеки на мікрорівні спричиняють негативні загальносистемні наслідки, які неможливо подолати засобами макрорівневого впливу й зусиллями лише державних органів. Водночас дослідження фінансової безпеки в Україні ведуться здебільшого за напрямками виокремлення її видів (грошова, валютна, боргова, бюджетна, податкова тощо) та обґрунтування ознак безпечної ситуації за цими видами.

Мета магістерської роботи полягає у дослідженні та обґрунтуванні теоретико-методичних та практичних засад фінансової безпеки держави в умовах фінансових перетворень.

Реалізація мети дослідження зумовила об'єктивну необхідність виявлення і розв'язання наступного комплексу **завдань**:

- з'ясувати сутність фінансової безпеки як основи економічної безпеки держави;
- розглянути сутнісні характеристики фінансової безпеки;
- дослідити нормативно-правове регулювання щодо забезпечення фінансової безпеки держави;

- оцінити основні ризики та загрози фінансовій безпеці України;
- систематизувати основні підходи щодо оцінки рівня фінансової безпеки в Україні;
- дослідити основні тенденції та прогнози щодо загального стану фінансової безпеки України;
- розглянути світовий досвід забезпечення фінансової безпеки;
- запропонувати шляхи забезпечення фінансової безпеки в Україні;

Об’єктом дослідження є фінансова складова економічної безпеки держави.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні засади фінансової безпеки та аспекти її забезпечення.

Методи дослідження. Для досягнення мети й розв’язання поставлених завдань у роботі застосовані такі методи дослідження: історичний, абстрагування, узагальнення та деталізації – для дослідження сутності фінансової безпеки, розвитку її стратегічних орієнтирів та обґрунтування принципів і понятійного апарату концепції фінансової безпеки України; порівняння та систематизація – для розвитку класифікацій видів і чинників фінансової безпеки, фінансових операцій та угод у контексті її досягнення; аналіз і синтез, індукція та дедукція – в удосконаленні принципів і понять, систематизації інструментарію методології аналізу фінансової безпеки; порівняння й деталізації – у розкритті складових фінансової компетентності, уточненні критеріїв її оцінки.

Інформаційну базу дослідження склали нормативно-правові й законодавчі акти, монографічні дослідження та наукові публікації провідних вітчизняних і зарубіжних учених та практиків, аналітична інформація науково-дослідних установ, статистичні матеріали і звітні дані Державної служби статистики України, Національного банку України, Податкової служби України, Державної Казначейської служби, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, ресурси мережі Інтернет та власні дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у доповненні, систематизації й узагальненні теоретико-методичних основ управління фінансовою безпекою країни, а також у виявленні можливостей та обґрунтуванні напрямів підвищення її рівня в Україні.

Публікації. Основні положення і результати дослідження було розміщено в факультетському збірнику.

Структура магістерської роботи складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

У першому розділі роботи досліджено теоретико-методичні основи забезпечення фінансової безпеки держави.

У другому розділі роботи здійснено оцінку фінансової безпеки держави.

У третьому розділі роботи охарактеризовано пріоритети стратегії забезпечення фінансової безпеки.

Загальний обсяг роботи становить 138 сторінок. Основний зміст викладено на 115 сторінках. Додатки складають 13 сторінок. Робота містить 18 таблиць, 19 рисунків. Список використаних джерел складається з 102 найменувань.

ВИСНОВКИ

Згідно Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29.10.2013 р., зазначено таке поняття фінансової безпеки: “Фінансова безпека – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни”.

Одним із основоположних чинників незалежності суверенної держави за сучасних умов господарювання є стан її фінансової безпеки. Через швидку зміну ринкової кон’юнктури на світових фінансових ринках та взаємопов’язану систему економічних відносин у структурі світового господарства стан вітчизняного фінансового сектора дедалі складніше контролювати з огляду на нестабільність внутрішнього і зовнішнього середовища. За такої ситуації постає потреба в провадженні заходів щодо забезпечення фінансової безпеки держави.

Мета даної дипломної роботи полягала у дослідженні та обґрунтуванні теоретико-методичних та практичних засад фінансової безпеки держави в умовах фінансових перетворень.

Методами досліджень були історичний, абстрагування, узагальнення та деталізації, порівняння та систематизації, аналіз і синтез, індукція та дедукція.

У ході дослідження було сформовано низку висновків теоретичного та практичного характеру, які відображають вирішення завдань дипломної роботи, а саме:

1. З’ясовано сутність фінансової безпеки як основи економічної безпеки держави. Основною метою безпеки можна визначити реалізацію заходів із нейтралізації ризик-факторів, що мають негативний вплив на життєво важливі інтереси громадян, суб’єктів господарювання, держави й досягнення такого рівня економічного стану в країні, який би характеризувався фінансовою стабільністю та економічним піднесенням

та позитивно впливав на загальну життєдіяльність соціуму. На фінансах базується економіка будь-якої країни, фінанси – «кров» економічної системи держави, без якої економіка будь-якої країни в сучасних умовах не може функціонувати. Тим більше, що фінанси виступають як сукупність економічних відносин, які виникають в процесі обороту грошових коштів. Тому фінансова безпека має входити окремою підсистемою до системи економічної безпеки. Таким чином, фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; певний рівень фінансової незалежності, стабільності і стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання.

2. Розглянуто чинники та сутнісні характеристики фінансової безпеки. Встановлено, що існують зовнішні та внутрішні чинники впливу на фінансову безпеку. До зовнішніх чинників відносяться геополітичні інтереси, рівень фінансової незалежності (з урахуванням міжнародної фінансової допомоги та обсягу іноземних інвестицій), коливання валютних курсів країн-партнерів на світовому економічному просторі, конкурентоспроможність країни на міжнародному рівні, стан ділової активності країни та глобалізаційні економічні процеси. До внутрішніх чинників відносяться демографічні, політичні, соціальні, економічні, так чи інакше вони всі між собою взаємопов'язані. Встановлено складові елементи фінансової безпеки : бюджетна безпека, боргова безпека, валютна безпека, грошово-кредитна безпека, банківська безпека, безпека небанківського фінансового ринку.
3. Досліджено нормативно-правове регулювання щодо забезпечення фінансової безпеки держави. Встановлено етапи становлення правового забезпечення фінансової безпеки України. Обґрунтовано дієвість чи

недієвість Законів, положень, документів щодо забезпечення фінансової безпеки держави.

4. Оцінено основні загрози фінансовій безпеці України. Запропоновано їхній поділ на внутрішні і зовнішні. З'ясовано, що основними зовнішніми загрозами фінансовій безпеці є кібератаки на фінансовий сектор та поглиблення фінансової глобалізації. Внутрішніми загрозами є дисбаланси фіскального простору, формування яких спричинене бюджетною розбалансованістю, неефективністю податкової системи, надмірними бюджетними витратами, зростанням боргового тягаря, низьким рівнем фіскальної дисципліни, недосконалістю вітчизняного законодавства з питань оцінки рівня фінансової безпеки та фінансово-кредитних відносин, низьким рівнем інвестиційної привабливості та розвитку фондового ринку.
5. Виділено методи вимірювання рівня фінансової безпеки. Для здійснення оцінки рівня фінансової безпеки України запропоновано використовувати індикатори Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Пояснено характеристичні значення та формулу розрахунку для кожного індикатора..
6. Досліджено основні тенденції та прогнози щодо загального стану фінансової безпеки. Зокрема розраховано числові дані індикаторів фінансової безпеки за 2009-2019 роки. А саме: відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відношення державного та гарантованого боргу до ВВП, валові міжнародні резерви України, рівень доларизації грошової маси, співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, частка надходжень страхових премій 3-ьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій(крім страхування життя), рівень проникнення страхування

- (страхові премії до ВВП), частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, наданих резидентам
7. У результаті дослідження зарубіжного досвіду забезпечення фінансової безпеки держави вдалося виокремити придатні для впровадження у вітчизняну практику державного управління заходи, які сприятимуть стабілізації фінансової сфери та зміцненню фінансової безпеки України загалом. Серед цих заходів є доцільним: запровадження прогресивних ставок оподаткування доходів фізичних осіб, посилення взаємодії податківців з іншими органами державної влади та приватним сектором, введення «податку на кваліфікацію», дотримання політики бюджетної економії з одночасним недопущенням неефективного використання бюджетних коштів, підхід до фінансової безпеки повинен бути комплексним, охоплювати низку заходів, при цьому повинна бути продумана і дотримана певна почерговість вжиття запланованих заходів, розроблення стратегії управління боргом, запровадження банківського податку, прогнозування та попередження загроз.
 8. Встановлено, що шляхами забезпечення фінансової безпеки України є: запровадження показників податкової безпеки, показників кібербезпеки, принципів стратегії забезпечення фінансової безпеки держави, ефективне використання бюджетних коштів, а також залучених коштів від міжнародних фінансових організацій, контроль за станом державного боргу, стабілізація банківської системи, відновлення довіри до національної валюти та вітчизняних фінансових інститутів та ін..

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев М.М. Формалізація процесу забезпечення кібернетичної безпеки держави. Сучасний захист інформації.2014.№4. С.59-66.
2. Арбузов С. Час реформ і розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=76306>.
3. Атаманов Г. А. Информационная безопасность в современном российском обществе (социально-философский аспект) : дис. на соискание научн. степени канд. филос. наук : 09.00.11. Волгоград, 2006. 168 с.
4. Баранецька О. Аналіз показників фіскальної сфери / Ольга Баранецька // Наукові записки. Серія “Економіка”, м. Острог. – 2011. – № 17. – С. 4–16
5. Баранецька О. Модель взаємозалежності між фіскальним потенціалом та фіскальною безпекою держави / Ольга Баранецька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 5. Т.3. – С. 161–165.
6. Баранецька О.В. фіскальна безпека держави: концептуальні засади та шляхи забезпечення: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: Тернопіль 2014
7. Барановський О.І. Загрози фінансовій безпеці фондового ринку, Фінанси України.2016 №3 с.15-33
8. Барановський О. І. Безпека бізнесу та страховий ринок: взаємозалежність та взаємообумовленість. URL: <http://ucers.org>
9. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). Київський національний торговельно-економічний університет. К.: КНТЕУ, 2004. 760 с.
10. Барановський О.І. Сутність і чинники бюджетної безпеки. Економіка і регіон.2016 №2 с.20-29
11. Бачо Р.Й. Державний борг Угорщини: ретроспективний аналіз та політика управління / Р.Й. Бачо // Вісник ЖДТУ. – 2013. – № 1 (63). – С.218–221.
12. Бригінець О.О. Детінізація економіки як основа фінансової безпеки держави / О. О. Бригінець // Фінансове право. – 2014. - № 3. – С. 62-65.

13. Бригінець О.О. Історичний розвиток правового забезпечення економічної безпеки держави / О.О. Бригінець // Збірник наукових праць Національного університету ДПС України. – 2015. – № 4. – С. 49-54.
14. Бригінець О.О. Теоретико-правові основи дослідження проблем безпеки держави / О.О. Бригінець, А.В. Бригінець // Национальный юридический журнал: теория и практика. – 2016. – № 6 (22). – С. 108-111.
15. Бюджетний кодекс України : Закон України: від 08.07.2010 № 2456-VI // Верховної Ради України. – 2010
16. Варналій З.С., Савілова О.В. Фінансова безпека як основна передумова ефективного функціонування держави. 2017 №6. С.8-11.
17. Вахович І.М., Кульчицька О.П. Державний борг як індикатор фінансової безпеки країни. Економічний форум. 2019. №1 с.133-138
18. Вилкс: латвийская экономика пролетела над Европой, как «сверкающий болид» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rus.db.lv>.
19. Витрати і ресурси домогосподарств України (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/virdg.htm
20. Вовчак О.Д. Споживче кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку в умовах фінансово-економічної нестабільності / О. Д. Вовчак, О. І. Антонюк // Європейські перспективи. – 2016. – Вип. 2. – С. 148-157.
21. Глуценко В.В. Економічна безпека фінансових установ: монографія / В.В.Глуценко, Г.О.Дорошенко, Н.О.Дорошенко.-Х.: Вид-во ТОВ “Щедра садиба плюс”, 2014
22. Голяков С. С. Сутність податкової безпеки / С. С. Голяков // Економіка та держава. – 2015. – № 9. – С. 129–132.
23. Грабовецький, Б. Є. Економічний аналіз : навчальний посібник / Б. Є. Грабовецький. – Вінниця : ВНТУ, 2013. – 85 с.
24. Грошово-кредитна статистика, Національний банк (Електронний ресурс). - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

25. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного банку України). Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/datasector-financial#1ms>
26. Державна Казначейська Служба України. Звітність. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
27. Дубовик О. Ю. Податковий менеджмент у схемах і таблицях: Навчальний посібник. – Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018
28. Електронний ресурс - URL: https://pidru4niki.com/78192/finansi/byudzhetna_bezpeka_derzhavi
29. Електронний ресурс – Біла книга Національного банку України. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_fin_pr_2020-04-22.pdf?v=4
30. Електронний ресурс - Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
31. Електронний ресурс – Ціна держави. URL: <http://cost.ua/>
32. Електронний ресурс – Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/>
33. Євтушенко Н.М., Виноградарня В.М. Боргова безпека України в умовах кризових явищ в економіці. Економіка і суспільство. 2017. №12 С.540-546
34. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: навч. посіб. / М.М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2001. – С. 33.
35. Єрфорт О., Єрфорт І. Розвиток механізмів кредитування здобуття вищої освіти в Україні. Фінанси України. 2018. №3 С.67-79
36. Закон України №2469-VIII від 21.06.2018 р. «Про національну безпеку України».
37. Зварич М.С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової безпеки домогосподарств. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип.15 Ч.1 С.130-133

- 38.Климаш Н.І., Соловей К.В. Наукові підходи до визначення сутності поняття «фінансова безпека». Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки 2016. Вип.16(1) С.120-123
39. Колодзієв О.М., А. В. Середіна. Державна система управління фінансовою безпекою України та правові засади її функціонування. URL: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5941/1/10_30_47.pdf
- 40.Коковіхіна О.О., Гармай І.Ю. Фінансова безпека людини у контексті зміцнення економічної безпеки країни. Вісник економіки транспорту і промисловості.2018.№62
- 41.Конституція України: Закон України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996.
- 42.Концепція фінансової безпеки України (проект) [Електронний ресурс].
- 43.Копча Ю.Ю Фінансова складова в системі економічної безпеки підприємства. Проблеми системного підходу в економіці.2019. Вип. 2(1) С.162-167
- 44.Кравчук Н.Я., Колісник О.Я., Мелих О.Ю. Фінансова безпека: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Вектор, 2010.
- 45.Лукаччук Р.В. Міжнародне співробітництво у сфері забезпечення кібернетичної безпеки: державні пріоритети. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління.2015. №4. С.50-56
- 46.Макроекономічний та монетарний огляд. Департамент монетарної політики та економічного аналізу Національного банку України. [Електронний ресурс] // Національний банк України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=17612907&cat_id=26799937
- 47.Марина А.С. Фінансова безпека України: проблеми та перспективи. Економічний часопис – ХХХ.2013.№7-8(2). С. 47-49
- 48.Маслоу А. Г. Мотивация и личность. СПб.: Евразия, 1999. 478 с.

- 49.Матвійчук В.І., Нешко Р.М. Фінансова безпека регіону як складовий елемент фінансової безпеки держави. *Финансы, учет, банки*. 2017. Вип. 1. С. 125—134.
- 50.Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність,критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. *Економічний аналіз*.2013.Т.12(2).С.266-272
- 51.Мельник О.О. Фінансова безпека України: деякі аспекти оцінювання стану заборгованості. *Науковий погляд: економіка та управління*.2018.№1. С. 189-196
- 52.Методичний підхід до оцінки стану фінансової безпеки регіонів України/А.С.Полторак //Агросвіт № 18, 2019.-Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/18_2019/6.pdf
- 53.Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277.
- 54.Микитась В.В. Глобалізація як контекст формування економічної політики держави. *Причорноморські економічні студії*.2016.Вип.4. С.11-14.
- 55.Міжнародний досвід формування державної політики у сфері забезпечення фінансової безпеки як складової національної безпеки/В. М. Андрієнко, І. П. Мігус, Я. С. Коваль
- 56.Мітенко О.В. Інформаційна безпека як складова національної безпеки України. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*.2019 №1 С.27-36.
- 57.Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. — К. : КВІЦ, 1999. — 462 с. 16
58. Національний банк України. Статистика URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
- 59.Нетесаний Ю.В. Фінансово-економічна криза та забезпечення фінансової безпеки країни / Ю.В. Нетесаний [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3004>

60. Нижник Н. Р., Ситник Г. П., Білоус В. Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : навч. посібн. К.: Ірпінськ : Преса України, 2000. 301 с.
61. Огляди депозитних корпорацій, Національний банк (Електронний ресурс). - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
62. Основні напрямки забезпечення фінансової безпеки України/Н. В. Архірейська, 2012. Академія митної служби України
63. Основні показники страхового ринку, Нацкомфінпослуг (Електронний ресурс). - Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>
64. Пасічник Ю.В. Загрози бюджетній безпеці України/ Ю.В. Пасічник// Фінансова безпека в системі забезпечення національних інтересів: проблеми та перспективи: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. - Полтава: ПолтНТУ, 2012
65. Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками : навч. Посіб. / Р. В. Пікус.— К. : Знання, 2010. — 598 с
66. Податковий кодекс України: Закон України: від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011.
67. Полторак А. С. Комплексний підхід до кількісного оцінювання податкових ризиків держави / А. С. Полторак, Ю. В. Волосяк // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 2 (188). – С. 269–276.
68. Полторак А. С. Оцінка індикаторів стану податкової безпеки України в системі її фінансової безпеки / А. С. Полторак, І. О. Малиновська, В. А. Полозенко // Modern economics, 2017. – № 1. – С. 38–44 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://modecon.mnau.edu.ua/>
69. Полторак А.С., Тусова Н.О. Напрями удосконалення методичного інструментарію оцінки стану фінансової безпеки України. Економічний форум. 2018. № 2.
70. Полторак А.С. Фінансова безпека держави в умовах глобалізації: теорія, методологія та практика: монографія: МНАУ, 2019. 463 с.

- 71.Постоленко Ю. П. Бюджетна безпека як ключова складова фінансової та економічної безпеки / Ю. П. Постоленко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2011 № 43. – С. 121-126.
- 72.Про державний внутрішній борг України: Закон України від 16.09.1992 № 2604-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2604-12>
- 73.Про державний суверенітет України. Декларація від 16 липня 1990 р. №55-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 31. – Ст. 429.
- 74.Про економічну самостійність Української РСР. Закон УРСР від 3 серпня 1990 р. № 142-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 34. – Ст. 499.
- 75.Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
- 76.Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
- 77.Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 листопада 2010 року «Про виклики та загрози національній безпеці України у 2011 році»: Указ Президента України від 10.12.2010 № 1119/2010 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1119/2010>
- 78.Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року «Про скасування деяких рішень Ради національної безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 06.06.2014 № 504/2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/504/2014>
- 79.Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>
- 80.Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері Розпорядження КМУ від 15.08.2012 [Електронний ресурс].
- 81.Прядко В. В., Грубляк О. М. Реформування інституціональної системи управління державним боргом України // Ефективна економіка. 2013. № 4.

82. Рекуненко І. І., Пшик Б. І., Шелестак А. Т. Напрями підвищення рівня фінансової безпеки страхового сектору в Україні // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015. №2. С. 50–53.
83. Руда О. Л. Державний борг України на сучасному етапі розвитку // Економіка та держава. 2015. № 3. С. 64–67.
84. Рябушка Л. Б. Роль бюджету в соціальній та економічній стабільності держави // Вісник СумДУ. 2012. №1. С. 26–36.
85. Система економічної безпеки держави: держава, регіон, підприємство: монографія: в 3 т. Т.1 / О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожний [та ін.]; за заг. ред. Г. В. Козаченко. – Луганськ: Елтон-2, 2010. – 282 с.
86. Скриль В. В., Дзеркаль А. Б. Проблемні аспекти співробітництва МФО з Україною // Економічний форум. 2016. № 2. С. 93–101.
87. Смоквіна Г.А. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки України / Г.А. Смоквіна // Економіка: реалії часу. - 2014.- №3(13). - С. 30-36.
88. Статистична інформація щодо боргу Казахстану. Офіційний сайт Національного Банку Республіки Казахстан. URL: <http://www.nationalbank.kz/?switch=russian>
89. Статистична інформація щодо боргу України. Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: <http://www.minfin.gov.ua/news/borg/statistichna-informacija-schodo-borgu>
90. Статистична інформація щодо співпраці ЄІБ та України. Офіційний сайт Європейського інвестиційного банку. URL: <http://www.eib.org/>
91. Сучасний стан та основні проблем фінансової безпеки України / Л. В. Лисяк, Я. Ю. Подлужна, 2015. Університет митної справи та фінансів, м. Дніпропетровськ
92. Ткаченко О. М. Українські реалії розгляду та затвердження державного бюджету / О. М. Ткаченко // Вісник Національного університету харчових технологій. – 2012. – № 6. – С. 110-116.

93. Указ Президента «Про стратегію національної безпеки» від 14 вересня 2020
94. Фасолько Т. М. Моделювання взаємозв'язку між державним боргом та економічним зростанням // Актуальні проблеми економіки. 2014. №5. С. 548–555.
95. Фінансова безпека держави та шляхи її забезпечення [Електронний ресурс]: Коваль О. А. — Режим доступу: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/3091/1/Koval_Financial_security.pdf
96. Фінансова безпека та шляхи її забезпечення [Електронний ресурс]: Іваник А. Ю., Погріщук Г. Б. // Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ. — Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream>
97. Фінансова безпека, її суть і місце в економічній безпеці держави [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://studopedia.org/13-52752.html>.
98. Цимбалюк І. О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави: кол. монографія / І. О. Цимбалюк; за заг. ред. О. В. Кендюхова // Стратегічне управління національним економічним розвитком: монографія: в 2 т. — Донецьк: ДВНЗ «ДонНТ», 2013. — Т. 2. — 392 с.
99. Швабій К. І. Вплив глобалізації на систему оподаткування та податкову політику України / К. І. Швабій // Стратегічні пріоритети. — 2009. — № 1(10). — С. 137–144.
100. Школьник І. О. Проблеми і перспективи розвитку фінансової системи України : монографія. За ред. д-ра екон. наук, проф. І. О. Школьник, д-ра екон. наук, проф. І. І. Рекуненка. Суми : Сумський державний університет, 2017. 343 с. С. 176-197.
101. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. Міжнародні фінансові організації та їх функції. Теорія фінансів: Підручник. За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. К.: Центр учбової літератури, 2010. 576 с.
102. Яценко Н. М. Поняття та структура фінансової безпеки / Н. М. Яценко // Економічний простір. — 2008. — 13.